Journal of Social Intervention: Theory and Practice – 2026 – Volume 35, Issue 3, pp. 58–62
https://doi.org/10.54431/jsi.951

ISSN: 1876-8830
URL: http://www.journalsi.org
Publisher: Hanze University of Applied Sciences / NHL Stenden University of Applied Sciences
Open Access Journals
Copyright: this work has been published under a Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works 3.0 Netherlands License

John Decoene. **De relatie tussen jeugdhulp en armoede: naar een radicale pedagogie.** Doctoraat voorgelegd voor het behalen van de graad doctor in het Sociaal Werk, Universiteit Gent, 2025, pp. 187.

BOOKS

JEROEN BOEKHOVEN

Jeroen Boekhoven is als onderzoeker verbonden aan het Lectoraat Jeugd, Educatie en Samenleving van de Hanze en betrokken bij de Alliantie van Kracht, een opgavenetwerk van organisaties dat erop gericht is de overdracht van armoede te stoppen (https://alliantievankracht.nl).
E-mail: j.w.boekhoven@pl.hanze.nl

EMOTIES EN COMPASSIONEEL SOCIAAL WERK

In haar vlammende en prikkelende betoog over *The Emotional Politics of Social Work and Child Protection* beschrijft Joanne Warner (2015) hoe de 'emotional politics' (de emotionele reacties van politici en media op verhalen over kindermishandeling) hebben geleid tot sociaalwerkpraktijken gericht op het aanpakken en voorkomen van veiligheidsrisico's. Volgens Warner leidt die nadruk op risico's en de focus op de veiligheid van kinderen tot wantrouwen. Sociaalwerkpraktijken richten zich daardoor op het onvermogen van ouders, terwijl de structurele, maatschappelijke oorzaken die de veiligheid van kinderen (en ouders) bedreigen, zoals armoede en marginalisering, buiten beeld blijven.

Warner pleit voor een nieuwe 'emotional politics'. De angst van sociaal werkers voor reputatieschade moet plaatsmaken voor een 'politics of uncertainty' en er moet ruimte komen voor een 'politics of compassion': sociaal werkers moeten zich vanuit hun publieke rol met compassie uitspreken over de situatie van ouders en kinderen, wiens sociale lijden het onaangename resultaat is van politieke, economische en institutionele krachten. 'What matters is the voice that articulates for society *what is uniquely visible from this position*' (Warner, 2015, 161, cursief in origineel).

John Decoene vertolkt die stem met verve. Nergens in zijn prachtige proefschrift noemt hij Joanne Warner, maar hij schrijft vol compassie (en (praktijk)kennis, inzicht en bevlogenheid) over de problematische relatie tussen jeugdhulp en armoede, die maar al te vaak het behang van de praktijk is ('too big to tackle, too familiar to notice', Morris et al., 2018).

NAAR EEN RADICALE PEDAGOGIE

In zes hoofdstukken leidt John Decoene de lezer van zijn Nederlandstalige proefschrift naar vijf strategieën die de bestaande common sense kunnen doorbreken (en die helpen om een andere te construeren). De hegenomie van het pedagogiseren van armoede door jeugdhulp kan (en moet) worden doorbroken door [1] de hegenomie indringend te bestuderen (zoals hij zelf doet in zijn proefschrift, waarin hij de logica van die pedagogisering demystificeert en uiteenrafelt en de impact ervan aantoont), door [2] reflectie over taal (het bevragen van de betekenis van de gehanteerde taal en terminologie), door [3] ideologische strijd (bijvoorbeeld door een politieke rol op te nemen om individuele interventies in gezinnen op te tillen naar het collectieve niveau), door [4] het aangaan van structurele allianties (vanuit gedeeld engagement, en met organisaties die hun onderliggende aannames en rationales onder de loep willen nemen), door [5] collectiviseren en politiseren (praktijken waarmee deelgenomen wordt aan het publieke meningsverschil over de inrichting van de samenleving).

Ambitieuze plannen, en Decoene weet dat. Hij besluit zijn proefschrift dan ook met een door Antonio Gramsci geciteerd citaat (oorspronkelijk van Romain Holland) als antwoord op de vraag of hij realistisch is: 'Pessimism of the Reality, Optimism of the Will' (p. 149).

Decoene begint zijn pleidooi voor een radicale pedagogie (hoofdstuk 1, inleiding) met een historische aanloop waarin hij zijn persoonlijke ervaringen als voormalig preventiewerker in de jeugdhulp verbindt met wetenschappelijke inzichten. Hij stelt vast dat het jeugdhulpsysteem in Vlaanderen in de afgelopen decennia steeds uitging van het opvoedingsmodel, waarin armoede wordt

geïndividualiseerd en gepedagogiseerd. Op basis daarvan komt hij tot de vraag of er in de jeugdhulp elementen aanwezig zijn 'die een evolutie (kunnen) inhouden naar een jeugdhulp die sociale ongelijkheid en armoede erkent als een schending van mensenrechten, en zich als basisvoorziening voor kinderen en hun gezin opstelt in een streven naar meer sociale rechtvaardigheid' (p. 50).

In hoofdstuk 2 (onderzoeksopzet) gaat hij in op zijn ethische overwegingen in het onderzoek en plaatst hij zijn onderzoek in de traditie van het symbolisch interactionisme, 'om de sociaal geconstrueerde werkelijkheid en de symboolproductie in sociale realiteiten en interventies in jeugdhulpverlening diepgaand te begrijpen en te ontrafelen' (p. 56).

Hoofdstuk 3 (omgaan met risico's in armoedesituaties) is het verslag van een onderzoek naar de recente implementatie van de Signs of Safety-aanpak in Vlaanderen en de manieren waarop sociaal werkers omgaan met risico's in armoedesituaties. Decoene wilde weten of sociaal werkers armoedebewust of armoedeblind handelen in hun dagelijkse praktijk.

Het hoofdstuk begint met een kritisch perspectief op Signs of Safety. Daarin is armoede niet meer dan een 'complicerende factor' (naast eenzaamheid en alcohol- en drugsverslaving). Decoene wijst naar de ernstige tekortkomingen van Signs of Safety. Het weerspiegelt volgens hem de individualisering van bredere structurele problemen. Het is een risicomodel dat geen handvatten biedt aan de praktijkwerker die geconfronteerd wordt met armoede. Decoene maakt onderscheid tussen technische-methodische en dialogische benaderingen van risicobeoordeling. De eerste draagt bij aan een cultuur van toezicht en controle, en ondermijnt het vermogen van sociaal werkers om zinvolle strategieën te ontwikkelen in complexe situaties.

Decoene komt tot een typologie van vier strategieën die professionals gebruiken in de omgang met risico's in armoedesituaties: het probleem parkeren (armoede als complicerende factor); meer licht op het gezin (armoede als een zorg); undercoverzorg (informele strategieën); armoede als sociaal probleem (dat structurele antwoorden vereist). Ze zijn grotendeels afhankelijk van de organisatorische context, want door gebrek aan ruimte, vertrouwen en steun om openlijk over onrechtvaardigheden te praten, gebruiken sociaal werkers informele strategieën om met armoede om te gaan, waardoor armoede en armoedebewustzijn onzichtbaar blijven en de hegemonie van het pedagogiseren onaangetast blijft.

In hoofdstuk 4 (hegemonie, common sense en good sense) beschrijft en analyseert Decoene vanuit een Gramsciaans kader de mogelijkheden en moeilijkheden die beleidsmakers tegenkomen bij het

ontwikkelen van beleid dat de praktijk van jeugdhulp en jeugdbescherming ondersteunt in het omgaan met risico's in armoedesituaties. Decoene stelt vast dat jeugdhulp en jeugdbescherming geen expliciet anti-armoedebeleid hebben. Respondenten benadrukken dat armoedebeleid een noodzaak is, en dat er behoefte is aan kennis over armoede. Beleidsmakers zijn kritisch op de dominante beleidslogica waarin de nadruk ligt op ouderlijke competenties, en moedigen praktijkwerkers aan om hun ervaringen over gezinnen in armoede te delen. Maar de keuze voor een risicobenadering beperkt het aanpakken van armoede enorm. Decoene schrijft over discrepanties, spanningen, tegenstrijdigheden en paradoxen, en de manieren waarop 'common sense' en 'good sense' onderling verbonden zijn.

In hoofdstuk 5 gaat Decoene in op de visie van praktijkwerkers. Welke 'good sense' elementen kunnen bijdragen aan het ontwikkelen van jeugdhulp waarin armoede erkend wordt als structurele problematiek, en hoe positioneren praktijkwerkers zich als 'organische intellectuelen' ('educators, organizers, leaders') in het licht van het ambigue overheidsbeleid?

Wat blijkt? Praktijkwerkers zijn verontwaardigd over het ontbreken van armoedebeleid, over het gegeven dat zij het gewicht dragen van de confrontatie met armoede en vinden dat goed beleid vraagt om een kennisbasis en handvatten (die Signs of Safety niet biedt). Sommige interventies bestendigen de armoedesituatie en praktijkwerkers maken zich daarover zorgen. Ze vinden dat er gewerkt moet worden aan armoedebewustzijn en vinden dat organisaties zouden moeten collectiviseren en politiseren.

Decoene laat zien dat praktijkwerkers 'een zekere reflectieve afstand ontwikkelden en een kritische houding ten aanzien van het hegemonische project waarin zijzelf een heel belangrijke rol vervullen' (p. 124). Ze tonen zich 'combattief', willen hun praktijkexpertise inzetten in het kader van beleidsontwikkelingen en willen debat met beleidsmakers en hebben voorstellen die ingaan tegen de hegemonische logica van de pedagogisering van armoede.

Uiteindelijk komt Decoene dus tot het formuleren van de eerder genoemde vijf uitbreekstrategieën. Decoene pleit voor good sense en het doorbreken van de hegemonie (en common sense) van het pedagogiseren (p. 132): 'In die zin is dit proefschrift op zich een vorm van verzet tegen de bestaande hegemonie, met het ontrafelen van de dominante logica van pedagogisering van armoede'.

BESCHOUWING

Dit proefschrift is prettig leesbaar, levert relevante inzichten op, ook door vruchtbare combinatie van literatuur- en praktijkonderzoek. Decoene schrijft vol kennis, inzicht, engagement en bevlogenheid over de problematische relatie tussen jeugdhulp en armoede. Ondanks zijn kritische en scherpe blik is zijn pleidooi voor een radicale pedagogie niet aanvallend of beschuldigend maar mild, vooral voor de praktijkwerkers die, geconfronteerd met de common sense van pedagogisering, zoeken naar good sense.

Decoene draagt bij aan de broodnodige nieuwe 'emotional politics' (Warner, 2015). Hij schrijft met compassie over de situatie van ouders en kinderen, wiens sociale lijden het onaangename resultaat is van politieke, economische en institutionele krachten, en benadrukt dat ook sociaal werkers in de tang zitten van hegemonische beleidspraktijken.

Het proefschrift van Decoene is van belang voor iedereen die zich bezighoudt met jeugdhulp. Het zou iedereen in het sociaal domein moeten inspireren, want hij doet wat onderzoekers, beleidsmakers en uitvoerders van sociaal beleid meer zouden moeten doen. Hij bekritiseert namelijk het hegemonische project dat de aandacht afleidt van de politieke, economische en institutionele krachten die sociaal lijden veroorzaken, en (vrij naar Warner, 2015) *articulates for society what is uniquely visible from his position*.

REFERENTIES

Morris, K., Mason, W., Bywaters, P., Featherstone, B., Daniel, B., Brady, G., Bunting, L., Hooper, J., Mirza, N., Scourfield, J., & Webb, C. (2018). Social work, poverty, and child welfare interventions. *Child & Family Social Work*, *23*(3), 364–372.

Warner, J. (2015). *The Emotional Politics of Social Work and Child Protection*. Policy Press.